

Vastaus Tanja Vahvelaisen ja Tiina Tuomelan sekä 9 muun valtuutetun aloitteeseen koulurauha-asiamiehen viran perustamisesta

VD/937/00.02.00.03/2019

RV/EL-H/MT

Tanja Vahvelainen ja Tiina Tuomela sekä yhdeksän muuta valtuutettua jättivät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Me allekirjoitetut esitämme, että Vantaalle perustetaan koulurauha-asiamiehen virka suoraan kaupunginjohtajan alaisuuteen.

Kustannus palkka- ja sivukuluineen tästä tulisi mahdollisesti olemaan vuosi tasolla noin 80.000€ ja virka voitaisiin kenties yhdistää Vasemmistoliiton aiemmin (24.9.2018) jättämän aloitteen lapsiasiamiehen viran kanssa.

PERUSTELUT:

Koulukiusaamisen kitkemiseen tarvitaan uusia keinoja ja tämä olisi selkeä askel konkretiaan.

Lapsena kiusaamisen uhriksi joutuneet eivät toivu välttämättä koskaan.

Useat tutkimukset osoittavat, että sekä kiusatuksi joutuneet että itse kiusaajat kokivat erilaisia psyykkisiä oireiluja vielä vanhempanakin.

Tutkimukset osoittavat, kiusaamisen uhriksi joutuneilla on tavallista enemmän mm. masennusta, ahdistuneisuutta ja itsemurha-ajatuksia. Näiden ongelmien lisäksi on usein sekä taloudellisia ongelmia että vaikeuksia solmia ihmissuhteita.

Kiusaamisen on todettu vaikuttavan myös kiusattujen fyysiseen terveyteen mm. erilaisina psykosomaattisina oireina, kuten kiputiloina ja yleisenä sairasteluna, nukkumisvaikeuksina ja yökasteluna sekä syömishäiriöinä. Kiusatuille tyypillistä on luonnollisesti koulumotivaation heikkeneminen ja kouluun menon väittely.

Ongelmat kantavat myös aikuisikään: Aikuisiässä lapsena kiusaamisen kohteeksi joutuneilla esiintyy verrokkiryhmiä enemmän luottamuksen puutetta ihmissuhteissa ja kasvanut riski tulla kiusatuksi työelämässä.

Kiusaamisella on seurauksensa myös kiusaajille. Muita kiusaavilla lapsilla ja nuorilla on tutkimuksissa todettu esiintyvän myös särkyjä, nukkumisvaikeuksia ja mielipahaa. Mikäli kiusaaja saa jatkaa toimintaansa, on riski, että hän käyttäytyy aggressiivisesti myöhemminkin iän karttuessa.

Pojilla, jotka ovat kiusanneet kouluikäisinä muita, on aikuisiällä huomattu esiintyvän monenlaisia mielenterveyteen ja ihmissuhteisiin liittyviä ongelmia, kuten aggressiivisuutta seurustelusuhhteissa, antisosiaalisia persoonallisuushäiriöitä, heikkoa menestystä työelämässä, päihteiden väärinkäyttöä ja rikollisuutta.

Kiusaamiseen pitää siis puuttua, paitsi kiusatun kohteeksi joutuneen, myös kiusaajan itsensä vuoksi.

Oppilaan turvallisuus: Perusopetuslain 29§ mukaan oppilailla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Silti se ei ole monelle turvallinen.

Esimerkiksi kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista (aineisto 82% maan kaikista oppilaista luokka tasoilta):

Vähintään kerran viikossa kiusattuja: 8%. joista 10% poikia ja 6% tyttöjä.

Kiusaaja-uhreja puolestaan: 3% poikia ja 1% tyttöjä.

lähde: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-495-5>

Koulukiusaaminen peruskoulun yläluokilla 2000-2007; Luopa, Pauliina; Pietikäinen, Minna; Jokela, Jukka (2008)

Kiusaamisen hintalappu yhteiskunnalle: Kiusaamisen tarkkaa hintaa on vaikea laskea, mutta se on yksi syy syrjäytymiseen. Opetusministeriössä on arvioitu nuorena syrjäytyneen henkilön aiheuttavan yhteiskunnalle 1,2 miljoonan euron kustannukset elämänsä aikana.

lähde: <https://www.is.fi/taloussanomat/oma-raha/art-2000001708425.html>

Seuraukset yksilötasolla:

Kiusattu: Pahimmat koulukiusaamiset voivat johtaa koulun vaihtoon, kotiopetukseen tai psykiatriseen hoitoon. Vakavimmissa tapauksissa, kun kiusaaminen on jatkunut pitkään, saattaa seurauksena olla itsetuhokäyttäytyminen murhavihjeineen. Toistuva negatiivinen palaute muilta oppilailta vaikuttaa kiusatun minäkuvaan, ja se saattaa vaikuttaa myös koulumenestykseen sekä itsetunnon kehitykseen. Jatkuva arvaamaton tovereiden käyttäytyminen ja pelko kouluun menosta rasittaa lasta myös henkisesti ja riistää kiusatulta työilon ja -rauhan.

lähde: Hamarus. P 1998. *Älä kiusaa mua!: Miten tunnistan ja estän koulukiusaamisen.* (s. 12) Turku. Länsi-Suomen Lääninhallitus.

Kiusaaja: Kiusaajan käyttäytyminen saattaa pahentua ajan saatossa, jos hänen käytökseensä ei puututa. Kiusaajilla saattaa esiintyä erilaisia särkyjä, nukkumisvaikeuksia ja mielihapaa. Kiusaaja kantaa tekojaan joskus koko elämänsä ja kokee niistä syällisyyttä. Kiusaaja saattaa käyttäytyä myöhemminkin elämässään aggressiivisesti, mikäli hän saa jatkaa kiusaamistaan ilman että kukaan puuttuu siihen. Kiusaaja oppii myös väärän tavan hallita ihmissuhteita, jos kiusaamista ei lopeteta. Kiusaajaa autetaan löytämään myönteinen keino saada ystäviä puuttumalla kiusaamiseen. Varsinkin pojilla, jotka ovat olleet kiusaajia, on todettu esiintyvän monenlaisia mielenterveyteen ja ihmissuhteisiin liittyviä ongelmia, kuten esimerkiksi päihteiden väärinkäyttöä ja rikollisuutta.

lähde: Kaski, S; Nevalainen, V 2017. Jo riittää - irti kiusaamisesta ja kiusaajista. Helsinki: Kirjapaja.

Viitanen. M. 2018 Koulukiusaamisen monet kasvot (s.24)

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/144012/Viitanen_Michelle.pdf?sequence=1

Mihin tarvitaan koulurauha-asiamiestä

1. Kiusaaminen on edelleen suuri ongelma, eikä sitä ole pystytty 2000-luvulla juuri vähentämään (kouluterveyskyselyt).
2. Luottamuspuola. Vanhempi tai oppilas ei aina luota koulun kykyyn ratkaista ongelma. Perhe voi tuntea epäluottamusta koulua kohtaan. Saatu kohtelu on voitu kokea epäoikeudenmukaisesti.

"Jos on yhteydessä kouluun, myös opettaja alkaa kiusata", Lehtoranta, J. (2011)
<https://tampub.uta.fi/handle/10024/82910>

3. Kaikki kiusaaminen ei tapahdu vain koulussa tai koulumatkalla. "Selvitetty" kiusaamistapaus voidaan esim. kostaa vapaa-ajalla. Koulurauha-asiamies voisi kiinnittää huomiota myös koululaisten kouluajan ulkopuolella jatkuvaan kiusaamiseen.
4. Kiusaamistilanteista tulee vain pieni osa aikuisten tietoon. Usein kertomatta jättämisen taustalla on luottamuspuola aikuisten ja nuorten välillä*. Koulurauha-asiamies voi tarkastella tilastoja koulukohtaisesti ja etsiä tapauksia, jotka jäävät koulun aikuisilta huomaamatta.
*Hamarus. P 2012. (s.27-29), Hauku /Jaavan tekee: puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
5. Vanhemmat tai nuoret voisivat olla suoraan yhteydessä asiamieheen.

Opettaja voi myös ikään kuin "ostaa" kiusaajan luoman narratiivin kiusatusta ja toimia myös kiusattua kohtaan epäreilusti. Esimerkiksi voidaan luulla, että kiusattu on itse kiusaaja. Monesti asiat näyttävät erilaisilta, kun niitä katsoo liian läheltä, omassa ympäristössään. Siksi koulun ulkopuolista tahoja tarvitaan.

Asiamies voi olla yhteydessä opettajien lisäksi myös koulukuraattoriin parantaakseen käsitystä koulun kiusaamistilanteesta."

Kaupunginvaltuuston 28.1.2019 § 17

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sivistystoimi toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Aloitteessa on kiinnitetty huomiota yhteiskunnallisestikin tärkeään ja merkittävään asiaan. Sivistystoimen toimialan vuoden 2019 sitovana tavoitteena on kiusaamisen vähentäminen ja kasvatuksen ja oppimisen toimiala esittää tämän sitovan tavoitteen jatkamista vuodelle 2020. Kiusaamiseen puuttuminen ja koulurauhan edistäminen on myös jokaisen päiväkodissa, kouluissa ja oppilaitoksissa työskentelevän aikuisen asia ja sama velvoite koskee myös vapaa-ajan toimijoita. Lasten ja nuorten hyvät keskinäiset suhteet tukevat hyvinvointia. Tutkimuksissa on todettu, että kiusaamista on vähemmän, kun lapsiryhmän ja luokan vanhemmat tuntevat toisensa.

Valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa on veloitteita kiusaamisen ehkäisemiseksi sekä siihen puuttumiseksi. Vantaan varhaiskasvatuksessa, peruskouluissa ja toisella asteella laaditaan opetussuunnitelman mukaisesti suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelmat pitävät sisällään esimerkiksi mallit, miten missäkin tilanteessa toimitaan.

Esiopetuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella opiskeluhoollon työntekijät työskentelevät kiusaamisen ehkäisemiseksi sekä siihen puuttumiseksi. Oppilas- ja opiskeluhoollolaki velvoittaa opiskeluhoollon työntekijöitä (psykologit, kuraattorit) yhteisölliseen työhön, joka edesauttaa kiusaamisen ehkäisemistä. Yhteisöllisellä työllä pyritään mm. edistämään luokkien ja opetusryhmien hyvää ilmapiiriä sekä ryhmäytymistä. Varhaiskasvatus ja perusopetus ovat tehneet jo vuosia yhteistyötä mielen

hyvinvoinnin vahvistamisessa MIELI ry:n (entinen Suomen mielenterveysseura) kanssa. MIELI ry:n materiaalit ovat käytettävissä kaikissa päiväkodeissa ja perusopetuksen kouluissa.

Vantaalla varhaiskasvatus, perusopetus ja toinen aste tekevät tällä hetkellä paljon suunnitelmallista työtä kiusaamisen ennaltaehkäisyyn sekä siihen puuttumisen helpottamiseksi. Kiusaamisesta ilmoittamiseen sivistystoimi on kehittänyt ja kehittää edelleen monimuotoisia tapoja ilmoittaa kiusaamisesta, josta esimerkkinä huolilaatikko. Huolilaatikkoon oppilas tai opiskelija voi jättää kirjeviestin, jos hänellä on huolia ja hän tarvitsee apua itselleen tai kaverilleen.

Sosiaalisen median tulon myötä koulussa ja vapaa-ajalla tapahtuneiden ilmiöiden erottaminen on usein hankalaa. Vapaa-ajalla tapahtunut kiusaaminen siirtyy usein kouluun, jolloin koulun tulee omalta osaltaan selvittää ja puuttua asiaan. Kiusaamistilanteessa on tärkeää tehdä kiinteää yhteistyötä huoltajan kanssa ja on tärkeää, että myös huoltaja on yhteydessä kouluun, mikäli havaitsee kiusaamista. Kiusaamistilanteissa tulee huomioida mahdollisuus rikosoikeudelliseen prosessiin ja tuoda huoltajien tietoon, milloin rikosilmoituksen tekoon vaadittavat kynnykset ylittyvät.

Kiusaamiseen on Vantaalla nollatoleranssi ja käytössä on useita eri toimintamalleja kiusaamiseen puuttumiseksi, muun muassa vertaissovittelu (Verso) ja KiVa-koulu malli. Kiusaamisen puuttumisen tulee olla välitöntä ja sen seuraamisessa on tärkeää seurata sovittujen asioiden toteutumista ja kiusaamisen loppumista. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa veloitetaan yksiköitä kehittämään systemaattinen menetelmä, jolla edistetään henkilökunnan sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kiusaamisen havaitsemiseksi.

Oppilaiden ja opiskelijoiden kiusaamisen kokemuksia seurataan joka toinen vuosi tehtävässä kouluterveyskyselyssä. Lisäksi Vantaalla tehdään omia kyselyitä kiusaamisen kartoittamiseksi ja siihen puuttumiseksi. Vantaalla kouluterveyskyselyn tulosten käsittelyyn on luotu malli, jossa saatuja tuloksia hyödynnetään suunnitelmallisesti. Vuoden 2019 Vantaan kouluterveyskyselyn tuloksista ilmenee, että kiusaaminen on 4.–5. -luokkalaisten keskuudessa hieman nousut, kun taas puolestaan 8.–9. -luokkalaisilla laskenut edelliseen tutkimusvuoteen 2017 verrattuna. Vuoden 2019 koulukohtaisten tulosten saavuttua tullaan tuloksia tarkastelemaan myös alueellisesti.

Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelman yhtenä toimenpiteenä on ollut uusien yläkouluissa ja Variassa työskentelevien erityisnuorisotyöntekijöiden palkkaaminen. Erityisnuorisotyöntekijöiden työn tavoitteena on koulujen yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen. Erityisnuorisotyöntekijät ovat aktiivisesti läsnä esimerkiksi koulujen ja oppilaitosten välitunneilla sekä myös oppilaiden ja opiskelijoiden vapaa-ajalla, ja tämän on koettu madaltavan oppilaiden kynnyksiä esimerkiksi kiusaamisesta kertomiseen. Lisäksi opetushallituksen positiivisen diskriminaation rahoituksen avulla on palkattu lapsi- ja perheohjaajia, varhaiskasvatuksen resurssiopettajia ja taidepedagogeja. Myös laaja-alaisten erityisopettajien ja tsemppariopettajien työpanosta on kohdennettu Opetushallituksen koulutuksellisen tasa-arvon erityisavustuksella esi- ja alkuopetuksen tueksi.

Sivistystoimen näkemyksen mukaan erillinen koulurauha-asiamiehen virka saattaisi antaa mielikuvan siitä, että koulurauha ja kiusaamisen ehkäiseminen ulkoistetaan toimialan perustyöstä. Puuttuminen ja kiusaamisen selvittäminen on usein tehokkaampaa, kun kiusaamistilanteet selvitetään siellä, missä kiusaamista on tapahtunut. Vantaan koulujen käytössä on mm. sovittelutoimisto sekä verkostokonsultit. Sovittelutoimisto ja verkostokonsultit auttavat kiusaamisen selvittelyssä tarvittaessa, ja antavat lapselle ja nuorelle sekä hänen perheelleen koulun ulkopuolista näkökulmaa kiusaamistilanteeseen. Lisäksi

sivistystoimessa työskentelee turvallisuusasiantuntija, joka omalta osaltaan edistää turvallista oppimisympäristöä kouluissa ja oppilaitoksissa.

Koulurauha-asiamiehen vakanssin perustamisen vaarana nähdään myös päällekkäinen työ nykyisin toiminnassa olevien lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvien rakenteiden ja toimintamallien kanssa. Sivistystoimi esittää, että aloitteessa esitetyt koulurauha-asiamiehen tärkeitä tehtäviä toteutetaan nykyisissä yhteistyörakenteissa, ja tarvittaessa muokataan toimialan nykyisiä tehtävänkuvia tukemaan paremmin esitettyjä tavoitteita.

Kaupunginhallitus 11.11.2019 § 11

Sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään antaa Tanja Vahvelaiselle ja Tiina Tuomelalle sekä yhdeksälle muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- Tanja Vahvelaisen ja Tiina Tuomelan sekä 9 muun valtuutetun aloite koulurauha-asiamiehen viran perustamisesta allekirjoitettuna

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia

Muutoksenhakuohje: 3.1. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

Lasten ja nuorten palveluiden koordinaattori Mervi Tulppo, puh. 040 480 9965,
etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi, perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo, puh. 040 707 1115,
etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi